

קיבלתי הודעה אישית באינטרנט מרענן בן-טובים, משורר ועו"ד:

גמרתי לקרוא את הקונטרס שלך לפני כמה ימים, את כותבת היטב ואהבתי אותו. במיוחד את קונטרס, כופרת, שודדת, שמע, וידוי לכומר, בין קודש לחול, זרעי מים, אדון לעצמך.

'שפחת האור' נראה לי לא גמור, ואני מתרשם שלא באמת התחברת לסיטואציה כי היא הייתה מרוחקת (רגשית) ממך. תשלחי את המייל שלך ואשלח לך ברכה לחג. את לא מופיעה במיילים שלי. יאללה, כופרת, שודדת – חג שמח,

התכתבנו קצת ובהמשך הוא כתב לי: *"כדאי שנעשה מיצג של כל המשוררים כמו עגלות הסופר ברחבת העירייה בכיכר מלכי ישראל, עכשיו רבין, עד התהפוכה הבאה, ונניף כרזה "לתת". אולי אפילו נארגן את צביקה הדר...*

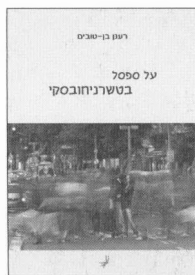
ככף, נרים את האולם ואת שלושה וחצי שוחרי השירה שיהיו שם. איך אמרה לי חברה שלי לשעבר: "יאללה בלאגן" (רענן, בהודעה)

מן התשובה הזאת הבנתי: המשורר יודע, ששירה אינה נחשבת מצרך יקר ערך בימינו. מה יש ברענן בן-טובים שאין במשוררים אחרים, תהיתי בניי לבניי. ספרו, "על ספסל בטשרניחובסקי", נמצא ברשותי, וטרם התעמקתי בשיריו, כנדרש. *"מישהי שאלה אותי מה עושה שיר לטוב או ללא טוב. התשובה שלי הייתה שזה לא הניתוח או המשקל או המקצב או הרגליים הטרוכאיות או פוסט-מורטום אחר, אלא המכלול. אם הקורא נשאב לשיר, מתחבר אליו, ובסופו נשאר עם טעם של עוד או שנותר פעור פה או עם חיוך על השפתיים, אזי השיר עשה את העבודה, ועם כל זאת, העין המאומנת תדע להבחין בין טוב ללא טוב. אין כאן תפריט ומרשם בית מרקחת" (רענן, בהודעה)*

שושנה יוג

המבע הרענן של בן-טובים

רענן בן-טובים. על ספסל בטשרניחובסקי. שירה. הוצאת עקד. 80 עמ'. 2010.

מבע

רענן בן-טובים

רק אתמול נפגשנו, והנה גורם אני אותך בעיני, אלו החקרניות, מוצצות הלשד מהתרגשות פשוטה של פגישה, שאין עמה דבר מכריח לחרף תכונות, לפנצט התרשמות, להדליק את הבשר החי, לאבסצסו, ובכל זאת: הנה את גרוסה ומפגרת בכל פנות החרף, מנתחת במבע חודר, שבורה לרסיסים מתלקטים לתמונה מנפצת, שמאחה עכשו, כחדרנית מותחת מצעים משמשים, מסגרת, מתרקמת כסבך מתחדש, כולאת אותך מצלקת, ואני מיפה בך את כל השדים. "על ספסל בטשרניחובסקי", עמ' 8

עליזה. ריחות הפרחים השיבו לאפו ניחוחות נפלאים". מיד לאחר מכן מתאר אטלס את רגשות הילדים האחרים: "שאר הרוכבים הסתכלו עליו בפליאה, ושגית ורקפת, שעדיין רכבו על אופניים עם גלגלי עזר, הביטו בו בקנאה". כאן מכניס אטלס את עקרון היחסיות בסולם ההצלחה, תמיד יהיו אלה שנמצאים למטה בעוד אתה מתקדם. אבל הגיבור שלנו איננו מתנשא על החלשים ממנו או מזלזל בהם, אלא נהפוך הוא. הוא מציע את עזרתו ובכך גם תם הסיפור. כאשר אבא מבקש לחבר את גלגלי העזר לאופניים הקטנים על מנת לתיתם לאחותו הקטנה, אורי אומר: "את העבודה הזאת אתם יכולים להשאיר לי".

האיורים של מירה פרידמן מזכירים במעט את איוריה של רותו מודן. הצבעוניות כמעט מורגשת על קצה הלשון כמו סוכרייה צבעונית ונוצצת. הצבע ממש נשפך על הנייר. האיורים גדולים ומקסימים ומכסים את כל הדף כולל הרקע. הדמויות גדולות וברורות, לרוב מחייכות. אין כעס אך יש נחישות. באיור של בריכת הדגים, למשל בעמ' 16, בחרה המאיירת להדגיש את עולם החי הססגוני בהקשר ליתושים "העוקצים" את כל הילדים הלומדים לרכוב... בעמ' 8-9 בחרה המאיירת דווקא בדמויות של ליצינים בקרקס, שכולם מלהטטים על גבי מיני אופניים משונים של קרקס כהשלכה לרגשותיו של אורי כי כולם כבר יודעים לרכוב למעט הוא עצמו. חבל רק שהמאיירת בחרה בדמות של כלבון חמוד המלווה את אורי לכל מקום, אולם הוא אינו מוזכר ולו פעם אחת בספור עצמו. הוזהי המלצה למחבר?

לסיום, הספר מקסים ומאיר עיניים. אטלס פונה לילדים ולהורים כאחד, ובדרכו החכמה מנחה אותם כיצד לעבור את כל המכשולים עד להצלחה. כיצד להתמודד עם חששות, חוסר ביטחון ופחדים עד ל"רכיבה" בטוחה בכל התחומים, ולאוו דווקא באופניים.

רענן בן-טובים

נכנסיוצא מבין חדרים,
 עולה בפרוזדורים משתחלליבמהירות
 עליפי דפוסי פתיחהסגירה של דלתות
 נחבטלדפנות מתאוששושוביוצא
 ימינהשמאלהלמעלהלמטה
 וחוזר חלילה, כעכבר מסמם ועתוק נשימה
 כאוגר נאבק על חייו שבתוכגלגלת
 מבצע
 אמון אירובי לשירי הרגש.
 וכלה נשיקה.

שם, עמ' 12

אתם מבינים? "כולה" נשיקה, ואיזה מאבק פואטי מרשים!

רובו של הספר גדוש שירי אהבה, שירי זוגיות, שירים המבטאים בחושניות את אשר על לבו של האוהב. שיריו כואבים. נדמה שנכתבו מנקודת מבט של כעס וגם של אהבה, שקו הגבול ביניהם דק ממילא. שירים בהם נמצאת חתירה אל מגע, שלעולם אינה מגיעה לשלמות בין גבר לאישה. המשורר מבקש את רגע החיבור בין הגופים הנפרדים. הוא מבקש להשיג יותר, ולא רק באופן פיזי, אלא שואף להגיע לשיח אותנטי של "אני-אתה". בשירים מבקש הדובר להעניק לאהובתו את שלמות הקשר, אך נוצר פרדוקס, שכן עולם שלם זה אינו בר השגה. במגע הלשוני מצליח המשורר לפעור את פיו של הקורא ולא רק את נפשו ככותב. שירתו מנהלת דיאלוג דרמטי מאוד ואינטנסיבי במשולש, שצלעותיו הן שני בני הזוג, והאינטראקציה הנוצרת מהדינמיקה שבין השניים.

האם כוונתו של רענן בן-טובים למקסם את כתיבתו או לזעזע אותנו? אני מאמינה שספרו של רענן בן-טובים מלווה את הקורא בשירים הפרושים מעל דפיו גם בשל הדמות המסתתרת מעבר להם, ואולי דווקא בשלה. ■

הציפיות שבין האוהב לנאהב, ואת האמת בשיריו של ז'ורז' ברסאנס ש"אין אהבות שמחות". ביד מאומנת ובמילים לזהטות וחושפות הוא מתאר את גופה של הנאהבת, את הניסיונות לגעת בו, ואת הפתיחות למגע האהבה הסוחף. הוא בוכה בשל חוסר התיאום בינו לבין אהובתו, עם כמיהות נשמתו להיסחף בלהט האורגזמה שאינה ממהרת לבוא, ואת הכאב שאיננו מקבל מזור מציפיות מתסכלות ומתוסכלות מבן הזוג השואף לבלתי אפשרי" (מתוך ההקדמה)

כשקראתי זאת לראשונה לא ידעתי, בתחילה, במה אני יכולה להוסיף על דבריו המלומדים של פרופ' שוהם, שעלה בדבריו על חוקרי ספרות.

למה אני כותבת על רענן בן-טובים? בגלל הבחור הזה, שידוע לקרוא שירה בקול בפני קהל, עד כדי כך התרגשתי מקולו הקורא בקצב ובמצלול כובשים. האם די בכך? ממש לא. שירתו של רענן בן-טובים נועזת ובעלת אמירות חדות לשון, ולכן השיר מבע כל כך יפה בעיניי. השימוש בפועל "גורס" תוך הזרה, הסטה סמנטית מיוחדת ונועות אינו שכיח, ומעניק לשיר נקודת מבט כואבת במיוחד.

תהיתי באוזני רענן אודות הטוטאליות המשתקפת מתוך שיריו, והנה תשובתו: "אני חושב שמדובר בדיאלוג הדורש טוטאליות הן משני הצדדים לקשר האהבה והן מהאינטראקציה הנוצרת ביניהם, שלה חיים משל עצמה. הקונפליקט הזה הוא, כמובן, בלתי אפשרי ליישוב, ולכן, אם להשתמש במליצה נדרשת, מתגבחים השירים על כנפיים, שכוח העילוי שלהן נובע מעוצמות הרגש הבלתי מתפשר, המגיע מפעולות פשוטות של יומיום".

כשביקשתי דוגמה, הפנה אותי לאחד השירים שבחרתי לכתבה הזו:

לפיכך, ניגשתי לספר. אני אוחת את הספר ברטט, ובתוך תוכי אני יודעת, אין לרענן הרבה מה לבנות עליי. אמנם השירים של רענן בן-טובים אכן טובים, ואמנם שמעתי אותו קורא באינטונציה תיאטרלית וממש בדרמטיות ב"בית הסופר". וכן, כששמעתי אותו קורא מעל בימת המשוררים משיריו חשקה נפשי בספרו. וכך הצעתי לו "החלפות" בתום הערב.

אני פותחת את הספר ומה אני רואה. איזו חתימה!!! איזה קשקוש ענקי על העמוד הראשון בספר. והוא כותב כך. קודם מצד שמאל מתחת לתאריך. "שושנה ויג", והתאריך הוא 15 במרץ, כך שנאמר שלא התייחסתי לספר כחודש ימים, וכעת, אחרי שלקחתי אוויר, הגיע הזמן לאחוז באמנות. לגלות גם אותו ואולי גם את עצמי בשיריו. ומה כתוב מתחת לזה? "שושנה, לקריאת שמע גדולה על המיטה!". את הביטוי "קריאת שמע על המיטה" נטל מספרי. ואחר, מתחת כאמור, חתימה ענקית שלו. כשפתחתי את הספר שלו, זה מה שראיתי. ועכשיו אני מבינה הכול. רענן, כבר אז השליך לעברי את נוכחותו: "תראי אותי, תראי אותי, שושנה ויג, אני משורר!!!", צעקה החתימה, ועם זאת, בכוח המציאות, הוא עובר בגדול. גם הוא שם לב, וגם אני שמתי לב... בעגלות של סופרמרקט במבצע שניים בעשרה שקלים, כמו כולנו, המשוררים.

בתחילת ספרו "על ספסל בטשרניחובסקי" מופיעה ההקדמה. בספר שירה זה ההקדמה אינה של פרופ' לספרות. אבל שלא תטעו, ההקדמה נכתבה על-ידי פרופ' שלמה גיורא שוהם, מרצה בכיר ביותר לקרימינולוגיה, חתן פרס ישראל ואיש רנסנס אמיתי, מאלה שלא מייצרים כדוגמתם היום. כלומר, גושפנקא רשמית הוענקה לספר, שתוכנה מעיד על התעמקותו של אוהב ידע אמיתי:

"רענן מעלה במרבית שיריו את כאבי האהבה, את עוצמת התסכול מפער